

<https://interscience.uz/>

ISSN 2181-1709 (P)

ISSN 2181-1717 (E)

SJIF: 3.805 (2021)

2023/7

**TA'LIM VA
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

№7/2023

IYUL-2

Muassis: Buxoro davlat universiteti Fan va ta'lim MChJ	13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
Bosh muharrir: Ma'murov Bahodir Baxshullayevich	Abdullayeva Sh. S. O'yin texnologiyalari oliy kasb-ta'limni modernizasyon shartlarida loyihali ta'lim elementi sifatida	7
Jamoatchilik kengashi raisi: Xamidov Obidjon Xafizovich, Buxoro davlat universiteti rektori	Atayeva G. I. Oliy ta'limning o'quv jarayonini raqamlashtirish	12
Tahririyat kengashi raisi: Maxmudov Mels Hasanovich	Avulxairov F. O'. Oilada sog'lom turmush tarzini shakllantirish borasidagi sharq allomalarining qarashlari	17
Mas'ul kotib: Akramova Gulbahor Renatovna	Alimova M. A. Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish	22
Texnik muxarrir: Davronov Ismoil Ergashevich	Azimova F. X. Neft-gaz sanoatiga oid terminlar tipologiyasi o'qitish jarayonida	26
Tahririyat manzili: Buxoro shahar, Q.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy	Azimova N. S. Teaching foreign languages using innovative interactive methods in the lessons	34
Telefon: +998(90)744-00-22	Azimova M. B. Tasviriy san'at o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish	39
E-mail: eirjurnal2020@gmail.com	Айтмуратов Б. Т. Умумтаълим мактабларида “Халқ хунармандчилиги” машғулотларининг замонавий таълим технологиялари асосида амалга оширилиши	42
Jurnalning elektron sayti: www.interscience.uz	Атамурадов Ж. Ж. Ихтисослаштирилган спорт мактабларида масофавий таълим элементларидан фойдаланиш	50
Jurnal OAK Rayosatining 2021 yil 30 sentyabrdagi 306/6-son Qarori bilan PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA, FILOLOGIYA, TARIX FANLARI bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ruyxatiga kiritilgan	Ахмедов М.У. Таълим сифати ва таълим сифати менежментига замонавий ёндашувлар	55
Bosishga ruxsat etildi: 28.06.2023 y. Qog'oz bichimi 60x84 1/8. b/t.12,5. Buyurtma raqami 1.23 «FAN VA TA'LIM» nashriyotida chop etildi. Buxoro shahar	Ахмедов F. Sh. Sport murabbiylari tayyorlash bo'yicha xorij tajribasi	62
Jurnal 28.07.2021 yilda 9305 raqami bilan O'zbekiston Ommaviy axborot vositalari davlat ro'yxatidan o'tgan	Botirov H. X. Maktablarning raqobatbardoshligini ta'minlaydigan omil sifatida ta'lim sifatining o'rni	71
Jurnal 2020 yilda tashkil topdi va 2 oyda 1 marta chop etildi. 2021 yil noyabr oyidan boshlab har oyda 1 marta o'zbek, rus va ingliz tillarida chop etiladi	Botirova X. T. O'zbek xalq cholg'u ijrochilik san'ati vositasida o'quvchi - yoshlarni ma'naviy-ahloqiy tarbiyalash tizimini rivojlantirish mazmuni.	76
«Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-metodik jurnalidan ko'chirib bosish tahririyatning roziligi bilan amalga oshiriladi	Djabbarova D. G. Ingliz tili darslarida o'yin texnikalari	82
Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir	Djumanazarova Z. K. Bo'lajak iqtisodiyot fani o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirish	87
	Ergasheva M. T. Табиий фанларни халқаро баҳолаш дастури талаблари асосида ўқитишнинг инновацион методлари	91

Gafurova M.Yu. Azimova A.Sh.Kreativ yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirish metodikasi	96
G'ofurov A. U. Bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarining sport turizmiga oid bilimlarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	100
Hoshimov I. Tarixiy-madaniy milliy merosdan foydalanish – umumiy o'rta maktab ta'limi tizimidagi ta'lim omili sifatida	107
Ibragimova Sh. O. Sinergetik yondashuv asosida boshlangich sinf o'quvchilarining darsga nisbatan masuliyatli munosabatini rivojlantirish	112
Islamov S. M. Issues of education of work on yourself and independent activity	118
Izbullayeva G. V. Didaktik asarlarda ma'naviyatli shaxsni tarbiyalash mohiyati	122
Jo'rayev V. Ijtimoiy-madaniy tadbirlar maydonida boshqaruv xodimlarning yetakchiligini shakllantirishning konseptual tahlili	135
Kaxarova G. S. Xalq qo'shiqlari vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish texnologiyalari	143
Mahmudova Ch. I. Talabalarda geografik obyekt va joy nomlarini to'g'ri qo'llay olish kompetensiyasini rivojlantirishda ajdodlar ilmiy merosidan foydalanishning zarurati	147
Маманазарова Н. К. Таълим муассаса рақобатбардошлигини оширишда таълим хизматлари сифатининг аҳамияти	152
Mo'minov F. I. Blokli-modul asosida yosh futbolchilar mashg'ulot jarayonlarini rejalashtirish	160
Muratova S.A. O'quvchilarning musiqiy-adabiy didini rivojlantirishda tadbirlarning o'rni	166
Musayeva U. R. O'quvchilarning kasbiy kompetentligini baholashni tadqiq qilishning nazariy asoslari	172
Мирзаева Ш. Р. Исследование взаимосвязи эмоционального интеллекта с копинг-стратегиями у студентов-медиков	177
Norqulova D. U. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlari	188
Nuradilova A. D. Didaktik o'yinlarning boshlang'ich sinf o'quvchilari bilimini mustahkamlashga ta'sirini	193
Nurullayev A.R., Azimova A.Sh. Maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	198
Nurulloyev L. L. 3- sinf qiz bolalarning umumiy jismoniy tayyorgarligi ko'rsatkichlari dinamikasi	203
Nazarov T. T. Talabalarning didaktik jarayonlarini loyihalash qonuniyatlari	210
Nazarov T.T., Uzoqov A. M. Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi subektlarining didaktik jarayonlarini loyihalashda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	218
Pirnazarov S. M., Urazbaev D. S. Qoraqalpoq teatrining shakllanib rivojlanishida chet va milliy dramaturgiyamizning sintezlashuvi	227
Qosimova N. S. Talim tizimida talabalarning intellektual va shaxs sifatida rivojlanishini aniqlashda tizimlashtirilgan psixologik testlar	233

Qurbonov J. A. Ijtimoiy-gumanitar yo‘nalish bo‘lajak o‘qituvchilarining intellektual madaniyatini rivojlantirishning pedagogik jihatlari	240
Rajabov T. I. O‘zbek musiqa folklorini o‘rgatish jarayonini takomillishtirish imkoniyatlari	247
Raximova M. N. Fortepiano asarlarida ijrochilik mahoratini oshirishda texnik uslublardan foydalanish	256
Ro‘ziev R. R. Yong‘in xavfsizligi fanida masofaviy o‘qitish texnologiyalarini takomillashtirish	259
Ro‘ziyeva D. S. Kontekst o‘qitish texnologiyasi asosida kasbiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	266
Rustamova N. R. Principles of vitagenic education for adults	272
Suvonov Q. Y. Sohibqiron amir temurning jangovorlik faoliyatida harbiy va jismoniy mashqlar uyg‘unligi	276
Turaboyeva K. E. O‘yin oliy ta‘limda interfaol ta‘lim uslubi sifatida	279
Turayev X. A. “Ubiquitous learning” ta‘lim texnologiyasi asosida chizmachilik darslarini tashkilga oid metodik tavsiyalar	288
Umaraliyeva M. Umumiy o‘rta ta‘lim o‘qituvchilarining inklyuziv kompetentligini rivojlantirish tamoyillari	296
Khaydarov Kh. F. Impact of the internet technologies of virtual reality on the educational process	302
Xusnidinova N. A. Solidworks dasturi va uning imkoniyatlaridan chizma geometriya darslarida foydalanishning afzalliklari	306
Хусанов Б. Оилаларда ўсмир ёшларни ижтимоий-маънавий тарбиялашнинг ижтимоий-сиёсий асослари ва методологияси	311
Ziyayeva X. I. O‘zga tilli guruhlarda izchil rus nutqida keys shakllaridan foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirishning psixologik va pedagogik asoslari	316
Шокирова М., Рахимов Д. Использование игр для продвижения иностранного языка и развития коммуникативных навыков	321
Baybayeva M. X., Burxanov B. B. Turkiston o‘lkasida mutolaa madaniyatini yuksaltirishda jadid ma‘rifatparvarlarining sa‘y-harakatlari	329
Jo‘rayeva D. Yu. Biologiya o‘qitish metodikasi fanidan mustaqil ta‘limni tashkil etishdagi muammoning yechimi- bulutli texnologiyalardan foydalanish	335
Тожибоев М. М. Значения подвижных игр в режиме дня старшего дошкольного возраста	344
Abdusamatov J. Q. Pedagogning metodik tayyorgarligi va ijodkorligi innovatsion klasterni samarali rejalashtirishning omili sifatida	349
Ахрарова Т. А. Классификация видов самостоятельных работ на уроках математики в начальных классах.	352
Кульжанов Н. Ж. Обучение информатике через программный комплекс	357
Кодиров С. П. Некоторые вопросы выполнения не лабораторных работ из физики	360
Aytbayev D.T., Imanberdieva S.K., Egenberdi M. E. Verbal biotyponyms based on the names of pets	365

kuzatuvchi vizual tizimlar yoki taqib olinadigan sensorlar tyordamida yaxshi natija beradi.

Tabiiy-ilmiy fan muzeylari. O'quvchilarga o'quv jarayonining bir qismi sifatida fan muzeyiga (virtual muzeyga) tashrif buyurish imkoniyatini bering. Bu ularga innovatsion resurslardan foydalanish imkonini beradi va ular dars davomida o'rgangan ma'lumotlarini tasavvur qilishlari mumkin.

Shuningdek, ularga olimlarning haqiqiy ishlarini ko'rib chiqish imkoniga ega bo'lishlari mumkin, bu esa ularda fanni yanada chuqurroq o'rganish istagini oshiradi. Muzeylarga muntazam tashrif buyurish fanni o'rganishni yanada jozibali va qiziqarli qiladi.

Loyihalar. Bu o'quvchilarga o'zlashtirgan nazariya bilimlari, ma'lumotlarni amaliy tomonini individual yoki guruh faoliyati shaklida ko'rsatishga yordam beradigan faoliyati usulidir.

Bu usul g'oyani tanlash, reja tuzish, rejani amalga oshirish va uni baholashni o'z ichiga oladi. O'quvchilar ushbu usul yordamida g'oyalarni ifodalash, muammolarni hal qilish, qiyinchiliklarni engish, jamoada ishlash va o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

Multimediali yondashuv. Bu usul fanda tushunish qiyin bo'lgan turli xil tushunchalarni o'rgatish uchun matn, audio, animatsiya, video, harakatsiz tasvirlar yoki interaktiv kontent shakllarini o'z ichiga oladi.

O'qituvchi ilg'or innovatsion ommaviy axborot vositalari, qurilmalar va texnikalar yordamida ma'lumotlarni yetkazishi va mazmunli o'rganishni ta'minlash uchun keng imkoniyatlarga ega bo'ladi.

Videokliplar. Ushbu o'qitish texnikasi yangi tushunchani ko'rsatish va o'rgatish uchun onlayn yoki kutubxonalarda mavjud bo'lgan o'quv videokliplaridan foydalanadi. Jarayonning evolyutsiyasini animatsion videolar bilan yaxshiroq yetkazish mumkin. Shuningdek, bu jarayon g'oyaning namoyishi yoki nazariyaning amaliy tomoni yoki olim bilan suhbat, mavzu bo'yicha mutaxassisning qo'llanmasi va boshqalar bo'lishi mumkin.

Mini laboratoriyalar. Mini-laboratoriyalar o'quvchilarga konsepsiyani tasvirlash uchun sinflar ichidagi amaliy mashg'ulotlarda qatnashish imkonini beradi. Bu sinf mashg'ulotlarini yanada jozibali, qiziqarli va esda qolarli qiladi.

O'quvchilar globus va chiroq yordamida kechayu kunduzni maket qilishlari, sxemalar yaratishlari, elektr o'tkazuvchanlik va magnitlanishni sinab ko'rishlari, aralashmalar va eritmalar ishlab chiqarishlari yoki cho'kindi jinslarning shakllanishini modellashtirishlari mumkin.

Tabiiy-ilmiy fan yarmarkasi. Maktablar o'quvchilarning fanga qiziqishini oshirish hamda ularning o'zlashtirish darajasini baholash uchun o'qitish strategiyasining bir qismi sifatida fan yarmarkalarini o'tkazishlari zarur.

Ushbu tanlovda o'quvchilarga savolga javob berish yoki bir qator eksperimentlar va tadqiqotlar orqali topshiriqni bajarish uchun vaqt ajratiladi. Ular hisobotlar, displey taxtasi yoki modellar ko'rinishida taqdimotlarini namoyish etadi.

Tadqiqot kitoblari. O'qituvchi sinflarda darslik va ma'ruza matnlaridan ko'ra tadqiqot kitoblaridan foydalanishni targ'ib qilishlari mumkin. O'quvchilardan kutubxonalar, veb-saytlar yoki mutaxassislar bilan suhbatlashish orqali sinfda qaysi mavzu yoritilgan bo'lsa, ana shu yo'nalishda tadqiqot olib borishi so'raladi. Bu ularning o'quv dasturining kengaytirilgan ma'lumotlarini va uni izohlash uchun diagrammalar, grafiklar va boshqa ijodiy topilmalarini o'z ichiga olishi mumkin. Ular o'zlarining tadqiqot kitoblari taqdimotini sinfdoshlari bilan baham ko'rishlari mumkin.

Hujjatlashtirilgan muammolarni hal qilish. Bu usulda o'qituvchi o'quvchilarni muammoni hal qilish jarayonida o'z fikrlarini yozib olishlarini talab qiladi. Ulardan yechim taklif qilishdan ko'ra, muayyan yechimga erishish uchun o'zlarining sabablarini tushuntirishlari so'raladi. Bunday hujjatlashtirilgan muammolarni hal qilish ularga o'z jarayonini chuqurroq tushunishga yordam beradi va o'z-o'zini tahlil qilish imkoniyatini beradi.

Tabiiy-Ilmiy fan vositalar to'plami. Bu bolalar uchun ham, kattalar uchun ham fanni o'rgatishning innovatsion usullaridan biridir. Bu tabiiy-ilmiy fanlar yo'nalishi tarkibiga kiruvchi (fizika, kimyo, biologiya, geografiya kabi) har qanday fan bo'lsin, hozirda o'qituvchilar o'quvchilar uchun qiziqarli ta'lim berish tajribasiga ega bo'lish uchun foydalanayotgan to'plamlardir.

Masalan ular tosh namunalarini aniqlash, hasharotlar metamorfozini kuzatish yoki kimyoviy reaksiyalarni namoyish qilish uchun ko'rsatmalar bilan kichik tajribalar o'tkazishlari mumkin.

Ilmiy stansiyalar (bekatlar). Bu fanni qisqa muddatda o'rgatishning jozibali va qiziqarli usuli bo'lib, o'quvchini o'zi yetakchiligida o'rganishi tamoyilini samarali qo'llashga yordam beradi. Ilmiy stansiyalar usuli tabaqalashtirilgan ta'limni qo'llab-quvvatlaydi, bu esa o'quvchilarga mavzularga sho'ng'ish, fanni to'liq his qilish va keyin o'z o'rganishlari haqida fikr yuritish imkonini beradi.

Mazkur usulni qo'llash jarayonida turli xil o'rganish uslublari asosida barpo etilgan bir nechta stansiyalar mavjud bo'lib, o'quvchilar fan tushunchalarini tadqiq qilishlari, o'rganishlari, tomosha qilishlari, o'qishlari, yozishlari, baholashlari va tasvirlashlari mumkin.

Kuzatuv stansiyalari (bekatlari). Mavzuni o'rganishda cheklovlarga ega bo'lgan darslik topshiriqlaridan farqli ravishda, bu ilg'or kuzatuv stansiyalari o'quvchilarga tadqiqot, kuzatish va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Bu turli xil variantlarga ega 5 tadan 6 tagacha stansiyalardan foydalangan holda muayyan tushunchani tushunishga yordam beradigan tadbirlarni o'z ichiga oladi. Faoliyatlar uch nurli balans yordamida massani aniqlash yoki obyektlarning elektr o'tkazuvchanligi va magnitlanishini aniqlash uchun sinovdan o'tkazishni va boshqa ko'p narsalarni o'z ichiga oladi.

Ochiq havoda sayr. Zerikarli sinf mashg'ulotlari o'rtasida o'quvchilaringizni o'rganish davomida tabiiy-ilmiy fanning tabiiy holati bilan tanishtirish uchun ekskursiyalarga olib chiqing. Masalan, akvariumga, tabiat muzeyi yoki markaziga, olimning uyiga olib boring, yoki uy hayvonlari do'koniga tashrif buyuring.

Shuningdek, siz qushlar bog'ida o'quvchilar bilan bir oz vaqt o'tkazishingiz yoki yangi tushunchalarni o'rganayotganda atrofdagi ilm-fan bilan tanishish uchun tabiatda sayr qilishingiz mumkin.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, PISA ва TIMSS халқаро баҳолаш дастури талабларидан келиб чиқиб, таълим жараёнида ўқувчиларнинг табиий-илмий саводхонлик компетенцияларини шакллантиришда юқорида келтирилган ўқитишнинг инновацион методларидан фойдаланиш, таълим сифат ва самарадорлигининг муҳим омили ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Содиқов У. Педагогик жараёнларни ташкил этиш ва бошқариш технологиялари. – Тошкент: Сано-стандарт, 2012. - 48 б.;

2. Ergasheva M. O'quvchilarning tabiiy-ilmiy savodxonlik monitoringi va topshiriqlaridan foydalanish metodikasi. Metodik qo'llanma. 2023-yil. 160 b.

3. Abdullaeva Sh., Ergasheva M.T. Xalqaro baholash dasturlarida tabiiy va ilmiy savodxonlik. O'quv qo'llanma. Toshkent: 2022 y. 175 b.

KREATIV YONDASHUV ASOSIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Gafurova M. Yu.

“Sport faoliyati” kafedrasida o‘qituvchisi. Buxoro davlat universiteti

Azimova A. Sh.

Turkiston Yangi Innovatsiyalar universiteti 1-kurs magistranti

Annotatsiya. Maqolada Maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirish jarayoniga yangicha zamonaviy yondashuv uchun zaruriy shart-sharoitlarni yaratish, innovatsion texnologiyalarni takomillashtirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'limiy imkoniyatlari va tarbiyalanuvchilarning pedagogik qobiliyatlarini va tafakkurini o'stirish bilan bog'liq mustaqil faoliyatga tegishli o'quv loyihalari, dasturlar, ta'lim-tarbiya texnologiyalarini ishlab chiqish to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: kreativ, texnologiya, innovatsiya, tafakkur, maktabgacha, bolalar, jismoniy, shaxs, tarbiya.

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ МЫШЛЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОДХОДА

Гафурова М. Ю.

Преподаватель кафедры «Спортивная деятельность». Бухарский государственный университет

Азимова А. Ш.

аспирант 1 курса Нового Инновационного Университета Туркестана

Аннотация. В статье рассматриваются образовательные проекты, связанные с созданием необходимых условий для нового современного подхода к процессу развития мышления дошкольников, совершенствованием инновационных технологий, образовательных возможностей дошкольных образовательных организаций, а также самостоятельная деятельность, связанная с развитием педагогических навыков и мышление учащихся., программы, информация по развитию образовательных технологий.

Ключевые слова: творчество, технология, инновации, мышление, дошкольник, дети, физическое, личность, воспитание.

THE METHODOLOGY OF DEVELOPING THE THINKING OF PRE-SCHOOL CHILDREN BASED ON A CREATIVE APPROACH

Gafurova M. Yu.

Teacher of the «Sports Activity» department. Bukhara State University

Azimova A. Sh.

1st year graduate student of New Innovation University of Turkestan

Annotation. In the article, educational projects related to the creation of necessary conditions for a new modern approach to the process of developing the thinking of preschool children, improvement of innovative technologies, educational opportunities of preschool educational organizations, and independent activities related to the development of pedagogical skills and thinking of students. , programs, information on the development of educational technologies.

Key words: creative, technology, innovation, thinking, preschool, children, physical, personality, education.

Respublikada keyingi yillarda maktabgacha ta'lim sohasiga qaratilayotgan

alohida e'tibor va mazkur yo'nalishda qabul qilingan bir qator hujjatlar ta'lim sifat va samaradorligini oshirish bo'yicha me'yoriy-huquqiy bazani yaratish imkonini berdi.

Bugungi kunda yoshlar ongi va tafakkurini rivojlanishi uchun kreativ yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama takomillashtirib borish pedagog va tarbiyachilar oldiga qo'yilgan asosiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" davlat o'quv dasturini tatbiq etishda shuningdek, O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablarida yuqori samarali zamonaviy ta'lim va innovatsion texnologiyalar, ta'lim - tarbiya sohasidagi o'zgarishlarni uzluksiz ta'lim tizimining eng quyi bo'g'ini maktabgacha ta'lim tizimidan boshlash, har tomonlama jismoniy va barkamol bola shaxsini tarbiyalash va maktabga kafolatli tayyorlash, yetuk kadrlarni tarbiyalashda g'oyat muhim vazifalar sifatida ko'rsatib o'tilgan.

Aytish lozimki globallasuv, jamiyatning har tomonlama taraqqiy etganligi yosh avlod tarbiyasiga ham o'z ta'sirini o'tkazayotgani ko'rib boryapmiz, bugungi kun bolasini "o'tmish ertaklari, voqealari" bilan aldab bo'lmaydi, ularni hayotning real voqealarga asoslangan boy ma'lumotlar qiziqtiradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yuritayotgan zamonaviy tarbiyachi maktabgacha ta'lim sohasida kechayotgan har kungi o'zgarishlarni va yangiliklarni bilishi, o'z ustida tinmay ishlashi, doimiy o'zgarib turuvchi nostandart sharoitlarda amaliy faoliyatga innovatsion tayyorligini ta'minlash ehtiyojini yuzaga keltirmoqda, bu esa qo'shimcha, noan'anaviy, parallel mustaqil ta'lim tizimlarini yaratishga ehtiyoj tug'dirmoqda.

Bizning fikrimizcha, yuqoridagi muammolar orasida eng muhimlari maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagog tarbiyachilarini ta'lim jarayoniga kreativ yondashuv masalalarini modernizatsiyalash, innovatsiya va novatsiya, innovatsion ta'lim texnologiyalari, yangi pedagogik texnologiyalar bilan kompetensiyalarni takomillashtirish lozim. Kreativ yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirish jarayonini mazmunli tashkil qilish tayanch o'quv rejasining qanchalik mustahkam egallanganligiga bog'liq.

Bilishimiz zarurki, maktabgacha ta'lim va ijtimoiy sohadagi yangilanishlar asosida ta'lim unsurlari jiddiy o'zgarishlarga uchradi. Shu bois, uzluksiz ta'lim qonuniyatini, kreativ yondashuv asosida ta'lim muammolarini qaytadan ko'rib chiqish davr talabiga aylanib bormoqda.

Yuqorida ko'rsatib o'tilgan bir qator vazifalar ijrosini ta'minlash maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yuritayotgan tarbiyachilarning kreativ qobiliyatlarini zamon talablariga javob bera oladigan darajada rivojlantirish, ta'limni tubdan isloh qilish, yangilangan uzluksiz ta'limni sifat bosqichiga ko'tarish zaruriy samaradorlik hisoblanadi.

Kreativ yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirish jarayonining o'ziga xosligi didaktik imkoniyatiga ko'ra yangi ta'lim sub'ektlari: tarbiyachi – tarbiyalanuvchi– oila hamkorligi uslubshinoslar tarbiyachi-professional, fuqaro-shaxs; tarbiyalanuvchilar jamoasi; pedagog-psixologlar jamoasi; jamoatchilik birlashmalarini tarkib toptirish bilan bog'liqdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirish jarayoniga yangicha zamonaviy yondashuv uchun zaruriy shart-sharoitlar yaratish, innovatsion texnologiyalarni takomillashtirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'limiy imkoniyatlari va tarbiyalanuvchilarning pedagogik qobiliyatlarini va tafakkurini o'stirish bilan bog'liq mustaqil faoliyatga qiziqish uyg'otish va qo'llab-quvvatlash; tarbiyachilar jamoasini hamkorlikdagi ijtimoiy ahamiyatga ega,

o'quv loyihalari, dasturlar, ta'lim-tarbiya texnologiyalarini ishlab chiqishdagi ishtirokini ta'minlash, xorijiy hamkorlikni kengaytirish vazifalarini amalga oshirish orqali muammolar yechiladi.

Aytish joizki, maktabgacha ta'lim tashkilotlari xodimlarining kreativ qobiliyatlari va tafakkurini rivojlantirish ta'lim xizmatlarini diversifikatsiyalash, sifat iqtisodiyotini joriy qilish, yangi pedagogik texnologiya va ta'lim strategiyalarini o'zaro integratsiyalash, ta'lim shakllarini qulaylashtirish vazifalarini belgilaydigan texnik va inson resurslari va ularning o'zaro ta'sirini hisobga olgan holda o'qitish va bilimlarni o'zlashtirishning "butun" jarayonlarini yaratish, qo'llash, baholash va aniqlashning tizimli metodi Yunesko tomonidan alohida e'tirof etildi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirishda ta'lim mazmuni kreativ texnologiyalarini ishlab chiqish, ta'lim sifatini oshirish, o'quv reja va dasturlarni modernizatsiyalash, pedagog kadrlarining kreativ tafakkurini shakllantirish, rivojlangan xorijiy mamlakatlarning yetakchi oliy ta'lim tashkilotlari bilan tajriba almashish bo'yicha bir qancha chora-tadbirlar ishlab chiqish zaruriyatini davr taqozo etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining

2011 yil 4 iyul "Uzluksiz metodik xizmat ko'rsatish tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi 144-son buyrug'i.

Tadqiqotimiz mohiyatidan kelib chiqib aytish mumkinki, bugungi kunda pedagogik atamalar lug'atida "kreativ", "pedagogik kreativlik", "kreativ qobiliyatlar", "kreativ kompetentlik" terminlarini juda ko'p uchramiz. Tabiiy savol tug'iladi, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari tafakkurini rivojlantirishda kreativ yondashuvning o'rni qanday? Buning zaruriyati nimada? Mazkur savollarga javob berishdan oldin "kreativ", "pedagogik kreativlik", "kreativ qobiliyatlar", "kreativ kompetentlik" terminlariga to'xtalib o'tsak. Ilmiy adabiyotlarda "kreativlik" hamda "kreativ kompetentlik" tushunchalari qo'llaniladi.

Kreativlik - (lot. «sreativi»; ingl. «sreativite» «yaratish», «bunyod qilish») – bu ijodiy qobiliyatlik darajasi, shaxsning barqaror sifati hisoblanadigan ijod qilishga bo'lgan qobiliyati bo'lib, u kreativ tafakkur bilan bog'liq. Kreativ tafakkur – bu shaxsning o'z oldida turgan vazifalarini nostandart xal etish hamda o'z maqsadlariga erishishning yangi, yanada samaraliroq yo'llarini topish qobiliyatidir. Ya'ni kreativlik asosan boshqalarga o'xshamagan g'oyalarni o'ylab topish, an'ana tusiga kirib qolgan fikrlashdan qochish hamda muammoli vaziyatlarni tez hamda samarali hal etish yo'llarini bilish hisoblanadi. Kreativlik insondagi ijodkorlik qobiliyatini shakllantirish va rivojlantirishga asos yaratadigan individual sifatlarining hamda fikrlash qobiliyatlarining birligidan iborat bo'ladi.

Kreativ kompetentlik (ing. «sreative» yaratuvchanlik, ijodkorlik). Kompetentlikning bu turi pedagogning yangilik yaratish, ijodkorlik va tashkil etish singari ko'nikmalarga ega bo'lishi bilan bog'liq. Kreativlik faqatgina yangi g'oyalarni yaratish uchungina emas, balki shaxsning turmush tarzi va ma'naviyatini yuksaltirish uchun ham katta ahamiyatga ega.

Bir qator adabiyotlar tahlili va keyingi yillarda ilmiy izlanishlar olib borilgan tadqiqot ishlarida ham "kreativ", "pedagogik kreativlik", "kreativ qobiliyatlar", "kreativ kompetentlik" tushunchalariga atroficha izoh berib o'tilgan. "Kreativ yondashuv" tushunchasining ilmiy, falsafiy, adabiy yoki oddiy tilda ifodalanadigan ko'plab ta'riflarini keltirish mumkin.

Adabiyotlar tahlili asosida aytishimiz mumkinki, kreativlik termini Angliya-Amerika psixologiyasida 60-yillarda paydo bo'lib, bunda kreativlikning intellekt bilan bog'liqligi masalalari hamda kreativlikning psixologik jihatlari va uning

har bir shaxsning individual o'ziga xos xususiyatlariga bog'liqligi o'rganilgan. M.N.Gnatko kreativlikning mexanizmlarini ikkita turga ajratib tahlil qilgan. Bular:

- potensial kreativlik - bu kreativlikning zaruriy sharti bo'lib, qanday sharoit bo'lmasin pedagoglarning kreativlikga tayyor turishi, shuning natijasida o'z g'oyalari amalga oshirishidir.

- faoliyatdagi kreativlik – bu muayyan bir sohadagi kreativlik hisoblanadi.

Kreativlik pedagoglarda o'z-o'zidan paydo bo'lib qolmaydi. Gnoseologik, aksiologik va kreativ texnologiyalar (ta'limning texnologik vositalari)ni faol ravishda ta'lim jarayonida qo'llash kreativlik potensialini rivojlantirib borishga zamin yaratadi. Bu esa davrning ijtimoiy talabi bo'lib, pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish jamiyat taraqqiyoti bilan hamnafas tarzda pedagoglardan o'z ustida ishlashini, o'zini kreativ boyitib borishini, ilm-fanning yutuqlaridan boxabar bo'lib, ularni o'z faoliyatiga singdirib borishini talab etadi.

B.X.Xodjayev ilmiy izlanishlarida "o'qituvchining yangiliklarga bo'lgan intilishi, ularni o'zlashtirish va o'zining pedagogik faoliyatida foydalana olish jarayonida uchraydigan qiyinchiliklarni yengib o'tish, innovatsion yangiliklarni o'zining faoliyatida faol, ijodkorlik bilan qo'llay olish, o'zining mualliflik g'oyalari ega bo'lish hamda turli pedagogik vaziyatlarda ijobiy yechimlarni evristik yo'l topa olish qobiliyatlari bilan bog'liq bo'lgan kreativ kompetentlikka ega bo'lishni talab etadi" degan fikrni ilgari suradi.

S.S.Raximova tadqiqotlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagog xodimlarining malakasini oshirish mazmunini takomillashtirish, ularning kreativ kompetentligiga bog'liq jihatlarga to'xtalib o'tgan

Yuqoridagi olimlarimizning fikrlariga tayangan holda aytishimiz mumkinki, kreativ potensialni ko'tarish ideal kreativ kompetentlikka erishishning ilk qadami hisoblanadi. Shunga ko'ra, kreativlik potentsiali o'zgarib turadigan jarayon bo'lib, tarbiyachilarning kreativlik potensialini rivojlantirib borish davrning ijtimoiy talabi bo'lib boraveradi. Chunki uzluksiz ta'lim tizimining boshlang'ich bo'g'ini hisoblangan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yuritayotgan pedagog, pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish jamiyat taraqqiyoti bilan hamnafas tarzda pedagoglardan o'z ustida ishlashini, o'zini kreativ boyitib borishini, ilm-fanning yutuqlaridan boxabar bo'lib, ularni o'z faoliyatiga qo'llashni talab etadi.

Foyalanilgan adabiyotlar

1. Сафаев Н.С. Психологические особенности национального самосознания студенческой молодежи: Автореф. дис. ... док.псих.наук. –Т., 2006. –38 с.

2. Педагогик atamalar lug'ati. // Tuzuvchilar: jamoa. – Т.: Fan, 2008. –В. 144.

3. Ма'муров В.В. Бо'lajak o'qituvchilarda akmeologik yondashuv asosida ta'lim jarayonini loyihalash ko'nikmalarini rivojlantirish. Monografiya.– Т.: Fan, 2017. –144 b.

4. Клименко Б. А. Здоровый образ жизни: алгоритм поиска отечественных статей и их анализ в Российском индексе научного цитирования / В. И. Евдокимов, Б. А. Клименко, О. А. Чурганов // Учен. зап. ун-та им. П.Ф. Лесгафта. – 2019. – № 7 (113). – С. 63–69.